

Aile Danışmanlığı Kuram ve Uygulamalara Genel Bir Bakış

Nilüfer Özabacı
Zülal Erkan

6. Baskı





Prof. Dr. Nilüfer ÖZABACI - Doç. Dr. Zülal ERKAN

AİLE DANIŞMANLIĞI **Kuram ve Uygulamalara Genel Bir Bakış**

ISBN 978-605-364-454-5
DOI 10.14527/9786053644545

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2022, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. A.Ş.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınev**idir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. Baskı: Şubat 2013, Ankara
6. Baskı: Ocak 2022, Ankara

Yayın-Proje: Nisanur Uzunlu
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Salmat Basım Yayıncılık Ambalaj Sanayi Tic. Ltd. Şti.
Büyük Sanayi 1. Cadde 95/1 İskitler/ANKARA
Tel: (0312) 341 10 20
Faks: (0312) 341 30 50

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No:26062

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Prof. Dr. Nilüfer ÖZABACI

Nilüfer Ş. Özabacı; lisans eğitimini 1989 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik ana bilim dalı, Y. Lisans eğitimini 1993 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, doktora eğitimini 2000 yılında İstanbul Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Ana Bilim Dalında tamamlamıştır. 2001 yılında İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesinde Yardımcı Doçent kadrosuna atanarak, 2003 yılında Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik ana bilim dalında Yardımcı Doçent ünvanı ile kariyerine devam etmiştir. 2006 yılında Doçentlik, 2012 yılında ise Profesörlük ünvanını almıştır.

Duygusal Zeka, Okul Başarısızlığı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Alanında ki Sorunlar, Şiddet, Öğretmen Yetiştirme, Öğrenci Özellikleri ve Öğrenme konularında çalışmaları mevcuttur. Araştırmacının uluslararası ve ulusal dergilerde yayımlanmış ve bilimsel toplantılarda sunulmuş makale ve bildirileri bulunmaktadır. Ayrıca Özabacı'nın Sınıfta Sorunlu ve Özel Öğrencilerin Yönetimi, Evlilik Öncesi İlişkileri, Rehberlik Türleri ve Çocuk ve Gençlerde Sosyal ve Ahlaki Gelişim adı altında yayınlanmış kitap bölümleri bulunmaktadır.

Yazar, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik ana bilim dalı başkanı ve Osmangazi Üniversitesi Kadın Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdür Yardımcılığı görevlerini yürütmektedir. Aile Terapisi eğitimini Wheinheim Aile Terapisi Enstitüsü ile yürütmektedir. Nilüfer Özabacı; Ali Özabacı ile evli olup, Mustafa Alican ile Ayşenaz Özabacı'nın anneleridir.

Doç. Dr. Zülal ERKAN

Yazarımız, 1963 Edremit/Balıkesir doğumludur. Yazarımız ilköğrenimini Edremit'te; orta öğrenimini Yalova'da tamamlamıştır. Daha sonra İstanbul Kocasinan Lisesinden mezun olmuştur. Yazarımız Trakya Üniversitesi Eğitim Yüksek Okulu Sınıf Öğretmenliğinden ve daha sonra ODTÜ Rehberlik ve Psikolojik Danışma Anabilim dalından mezun olmuştur. Yüksek lisansını ve doktorasını Çukurova Üniversitesinde tamamlayan yazarımız halen Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalında Yrd. Doç. olarak görev yapmaktadır.

Sınav kaygısı, Sosyal kaygı konularında yüksek lisans ve doktora tez çalışmaları bulunmaktadır. Çocuklarda görülen davranış bozuklukları, sınav kaygısı, anne baba tutumları ve özel eğitim ve stres yönetimi konularında bir çok seminer ve konferansları bulunmaktadır. Grup rehberliğinin sınav kaygısını azaltmaya yönelik deneysel bir çalışma; Stresle Başa Çıkma, Eğitsel Rehberlik adı altında yayınlanmış kitap bölümleri bulunmaktadır. Yazarımız Avrupa birliği projesi kapsamında görme engellilere kişisel gelişim kapsamında görme engellilere psiko eğitim çalışmalarında, okul öncesi eğitimde aile eğitiminin önemine dikkat çekmek amacıyla halka yönelik eğitim seminerleri hazırlamıştır. Ayrıca Mersin Çocuk Yuvası Müdürlüğünde çalışan annelerin stresleri ile baş edebilmelerine yönelik grup çalışmaları yapmıştır. Son dört yıldır, Mersin Alzheimer derneğinde Alzheimer hasta yakınlarına psikolojik destek sağlamak amacıyla grup çalışmalarını yürütmektedir.

Grup Psikoterapileri Derneğinden Psikodrama eğitimini alan yazar, aile terapisi eğitimini ise, Weinheim Aile Terapisi Enstitüsünde tamamlamıştır. Zülal ERKAN, Serdar ERKAN ile evli olup, Umut Can ERKAN'ın annesidir.

ÖN SÖZ

Bireyler, aile üyeleri ile yakın ya da uzak sosyal çevre arasında anlaşmazlıklar ya da çatışmalar yaşayabilir. Aile üyeleri arasındaki ilişkiler her zaman dengeli ve uyumlu bir şekilde gelişmeyebilir, zaman zaman, sevgi, saygı, kabul ve paylaşım ihtiyaçlarının karşılanması, iletişim, rollerin ve sorumlulukların yerine getirilmesi, aile sağlığının ve bütünlüğünün korunması, geliştirilmesi gibi süreçlerde sorunlarla, çözümsüzlüklerle karşılaşabilirler, kendilerini çaresiz ve tıkanmış hissedebilirler. Kimi zaman da aile üyelerinden birinin yaşadığı bir sorun ailenin diğer üyelerini doğrudan ya da dolaylı bir şekilde etkiler. Bireylerden farklı olarak çiftler veya aileler bu problemleri birbirlerinden bağımsız olarak yaşamazlar, ailenin dışında başlayan problemler, ailenin içinde çoğalarak devam edebilir.

Birey ile çalışırken içinde bulunduğu aile sistemi göz ardı edilemez. Bireyin yakın çevre ilişkileri, ailesi iletişim tarzları gibi unsurlar bireyin duygu, düşünce, davranış ve algılarını kaçınılmaz bir şekilde etkilemektedir. Birey yaşadığı sorunların kaynağını bulmak isterken bir şekilde ailesi ile karşılaşmaktadır.

Günümüzde hızla değişen aile yaşamında aile sorunlarına yönelik yardım alma ihtiyacı hızla artmaktadır. Bu ihtiyacı karşılayabilmek amacıyla bu alanda profesyonelleşme ihtiyacı doğmuştur. Aile danışması ülkemizde oldukça yeni bir kavram olmakla beraber, aynı zamanda psikolojik danışma alanında yeni bir çalışma zeminini de oluşturmaktadır.

Ülkemizde “Aile Danışması” konusundaki kaynaklar gittikçe artmaktadır. Bu kitap “Aile Danışmanı” ve “Psikolojik Danışman” olmak isteyen adaylara ve konu ile ilgilenen psikolojik danışmanlar, psikologlar ve diğer aile ile çalışan çalışanların, aile sistemini daha iyi anlamalarına, bu konudaki yaklaşımlar hakkında bilgi edinmelerine yardımcı olmak amacıyla yazılmıştır. Kitap 13 bölümden oluşmaktadır. Aile ve Aile Danışmanlığında Temel Kavramlar, Bir Sistem Olarak Aile, Aile Yaşam Döngüsü, Aile Danışmanlığına Giriş, Bowen Aile Danışmanlığı, Yapısal Aile Danışmanlığı, Yaşantısal/İnsancıl Aile Danışmanlığı, Sistematik Aile Danışmanlığı, Bilişsel Davranışçı Aile Danışmanlığı, Öyküsel (Narrative) Danışmanlık, Depresyon, Yeme Bozuklukları, Panik Atak Bozuklukları Gibi Özel Durumlarda Aile Danışmanlığı Uygulamaları, Etik İlke Ve Kurallar ve Basit Müdahale Planı adlı bölümlerden oluşmaktadır. Aile ve Aile Danışmanlığında Temel Kavramlar, Bir Sistem Olarak Aile, Aile Yaşam Döngüsü, Yapısal Aile Danışmanlığı, Yaşantısal/İnsancıl Aile Danışmanlığı, Bilişsel Davranışçı Aile Danışmanlığı, Etik İlke ve Kurallar adlı bölümler Nilüfer Özabacı tarafından, Aile Danışmanlığına Giriş, Bowen Aile Danışmanlığı, Öyküsel (Narrative) Danışmanlık, Depresyon, Yeme Bozuklukları, Panik Atak Bozuklukları Gibi Özel Durumlarda Aile Danışmanlığı Uygulamaları ve Basit Müdahale Planı adlı bölümler Zülal Erkan tarafından yazılmıştır. Sistematik Aile Danışmanlığı bölümü ise her iki yazar tarafından birlikte yazılmıştır.

Kitabın basımını gerçekleştiren, büyük bir uyum ve düzen içinde çalışan Pegem Akademi Yayıncılık sahiplerinden Servet SARIKAYA'ya ve çalışma arkadaşlarına sonsuz takdir ve teşekkürlerimizi sunarız.

Kitabın hazırlanması aşamasında ve yaşamın her anında yanımızda olan bir aile olabilmenin sıcaklığını zenginliğini yaşamamıza vesile olan bizlere her zaman destek veren değerli eşlerimize, çocuklarımıza ve gerek soruları ile, gerek merak ve ilgileri ile bizlerde sürekli yenilenme ihtiyacı yeşerten sevgili öğrencilerimize, teşekkür eder, sevgi ve saygılarımızı sunarız.

Özellikle bizleri yetiştirerek bu günlere gelmemizde her zaman rehber olan köken ailelerimize Tiryakioğlu ve Yenicesu ailelerine sonsuz minnet ve şükran duygularımızı sunarız.

Prof. Dr. Nilüfer ÖZABACI
2017 ESKİŞEHİR

Doç. Dr. Zülal ERKAN
2017 MERSİN

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	v
İçindekiler.....	vii

1. Bölüm

AİLE VE AİLE DANIŞMANLIĞINDA TEMEL KAVRAMLAR

Aile	1
Aile Tipleri.....	2
Aile Danışmanlığında Tanım ve Kavramlar	3
Kaynaklar.....	4

2. Bölüm

BİR SİSTEM OLARAK AİLE

Aile Sistem Teorisi.....	5
Aile Yapısı.....	6
Hassas Denge	7
İstikrarlı Fakat Açık Bir Sistem.....	8
Aile Sisteminin Özellikleri.....	8
Dışsal Sınırlar/External Boundaries.....	9
İçsel Sınırlar	11
Rol Dağılımı.....	12
Aile Kuralları.....	13
Güç Dağılımı.....	13
İletişim	14
Kaynaklar.....	15

3. Bölüm

AİLE YAŞAM DÖNGÜSÜ

Aile Yaşam Döngüsü.....	17
Aile Yaşam Döngüsü Modelleri.....	20
Aile Yaşam Döngüsü, Sorumluluklar, Roller	21
Aile Danışmanlığı İçin Aile Yaşam Döngüsünün Önemi.....	23
Figure1. Doğrusal Yerine Döngüsel Düşünme	23
Döngüsel Nedensellik.....	23
Kaynaklar.....	24

4. Bölüm

AİLE DANIŞMANLIĞINA GİRİŞ

Bireylerle Çalışmak Yerine Ailelerle Çalışma Nedenleri.....	26
Aile Danışmanlığının Tarihsel Gelişimi	27
Aile Danışmanlığının Gelişimindeki Engeller	27
Aile Danışmanlığının Gelişmesindeki Etkenler	28
1920-1950 Yılları Arası	28
1950-2000 Yılları Arası	29
Danışmanlık Biçimleri	31
Eşler Arasında Yaşanan Sorunlar	33
Aile ve Çift Danışmanlığında İlk Görüşme	34
Yeniden Çerçeveleme.....	34
Aile Heykelleştirilmesi.....	34
Aile ve Çift Danışmanlığında Terapist.....	34
Aile ve Çift Danışmanlığında Sonlandırma.....	35
Kaynaklar.....	35

5. Bölüm

BOWEN AİLE DANIŞMANLIĞI

Murray Bowen	37
Bowen Aile Terapisinin Temel Kavramları	38
Farklılaşma	39
Üçgenler.....	40
Nesilden Nesile Geçiş Süreci.....	41
Aile Yansıtma Süreci	41
Çekirdek Ailenin Duygusal Sistemi.....	42
Duygusal Kesinti	42
Kardeş Konumu.....	42
Terapinin Amaçları	43
Terapötik Teknikler	43
Genogramlar	44
Tekrar Eve Dönme (Going Home Again)	46

Üçgenden Kurtarma (Detriangulation)	46
Bire-Bir İlişkiler (Person-to-Person Relationships).....	47
Benliğin Ayrışması (Differentiation of Self).....	47
Soru Sorma.....	47
Terapistin Rolü	48
Terapötik Süreç ve Sonuç	49
Koçluk: Tek Bir Bireyle Aile Danışmanlığı.....	50
Bowen Aile Terapisinin Güçlü ve Sınırlı Yönleri.....	51
Güçlü Yönleri	51
Sınırlı Yönleri	51
Diğer Kuramlarla Karşılaştırılması.....	51
Ailenin Tanımlanması	52
Tedavi Süreci.....	52
Kaynaklar.....	53

6. Bölüm

YAPISAL AİLE DANIŞMANLIĞI

Salvador Minuchin.....	55
Sınırlar	57
Elementler.....	58
Elementler Arası İlişkiler	58
Birliktelik (Alignment)	59
İş Birliği (Koalisyon)	59
Güç.....	59
Üçgenleşme (Trangualiation)	59
Aile Patolojisi	61
Danışma Süreci ve Teknikler	61
Dengeyi Bozan Teknikler	62
Yeniden Çerçeveleme (Reframing).....	62
Noktayı Koymak (Punctuation).....	63
Dengesizlik.....	63
Uygulamaya Koymak	63

Olduğu Gibi (Spontan) Etkileşim	63
Sınırları Oluşturma	64
Yoğunlaşma	64
Yeniden Yapılandırma	64
Yetkinlik Kazandırma	64
Terapistin Rolü	65
Terapi Süreci	65
Güçlü ve Sınırlı Yanları	66
Güçlü Yanları	66
Sınırlı Yanları	66
Kaynaklar	66

7. Bölüm

YAŞANTISAL / İNSANCIL AİLE DANIŞMANLIĞI

Virginia Satir	67
Carl Whitaker	67
Danışma Süreci ve Teknikler	68
Carl Whitaker'ın Kullandığı Teknikler	68
Satir'in Kullandığı Teknikler	69
Aile Portresi (Sculpting)	70
Koreografi	70
Mizah	70
Dokunma	71
Destek	71
Aileyi Yeniden Kurma (Family Reconstruction)	71
Kullanılan Aile Resimleri	74
Terapistin Rolü	74
Yaklaşımın Güçlü ve Sınırlı Yanları	75
Güçlü Yanları	75
Sınırlı Yanları	75
Kaynaklar	76

8. Bölüm

SİSTEMİK AİLE DANIŞMANLIĞI

Sistemik Aile Terapisinin Gelişimi.....	78
İlişkinin Kavramsal Özellikleri.....	80
İnteraksiyon Paternlerinin Oluşması.....	80
Transaksiyon.....	81
İnteraksiyon ve İlişki Şekilleri.....	81
Simetrik İnteraksiyon ve İlişki.....	81
Tamamlayıcı İnteraksiyon ve İlişki.....	81
Paralel Eşit İnteraksiyon ve İlişki.....	81
Meta Komplementer İlişki.....	81
Kişilerarası Yakınlık ve Mesafe Kavramı.....	81
Cinsel Yakınlık.....	81
Fiziksel ve Sözel Olmayan Yakınlık.....	82
Empatik Yakınlık.....	82
Operasyonel Yakınlık.....	82
İletişim.....	83
İletişimin Nitelik ve Çeşitleri.....	83
İletişimin Yapısal Özelliği.....	84
İletişimin Dijital ve Analogik Özelliği.....	84
İletişimin Şekil Özelliği.....	85
İletişimin Bilgi Akış Özelliği.....	85
Birey ve Sistem Diline Göre İletişim Özelliği.....	86
Açık İletişim.....	86
Kapalı İletişim.....	86
Tedavi Teknikleri.....	86
Hipotez Oluşturma.....	86
Olumlu Çağrışımlar.....	86
Döngüsel Sorular.....	87
Doğrusal Soruların Anlamını Derinleştiren Döngüsel Sorular.....	90
Döngüsel Sorular ve Dengeli Müdahale.....	91
Sistemik Biçimde Düşünme.....	91
Sistemik Düşünceyi Yorumlama ve Müdahale.....	93
İşe yarayan / İşe Yaramayan Reçeteler.....	94
Aileye Özgü Töreysel Davranışlar.....	94
Terapistin Rolü.....	94

Terapi Süreci ve Sonuçları	95
Sistemik Terapinin Güçlü ve Sınırlı Yanları.....	95
Güçlü Yanları.....	95
Sınırlı Yanları.....	95
Kaynaklar.....	96

9. Bölüm

BİLİŞSEL DAVRANIŞÇI AİLE DANIŞMANLIĞI

Bilişsel Davranışçı Aile Terapisinin Gelişimi.....	97
Terapistin Rolü.....	99
Terapi Süreci ve Teknikler.....	100
Bilişsel-Davranışçı Güçlü ve Sınırlı Yanları	103
Güçlü Yanları.....	103
Sınırlı Yanları.....	104
Kaynaklar.....	105

10. Bölüm

ÖYKÜSEL (NARATTIVE) DANIŞMANLIK

Öyküsel Terapinin Gelişimi	107
Terapötik Amaçlar.....	108
Terapi Teknikleri.....	108
Terapistin Rolü	109
Güçlü Yanları.....	110
Kaynaklar.....	110

11. Bölüm

DEPRESYON, YEME BOZUKLUKLARI, PANİK ATAK BOZUKLUKLARI GİBİ ÖZEL DURUMLARDA AİLE DANIŞMANLIĞI UYGULAMALARI

Sistemik Terapide Depresyon	111
Depresyon.....	112
Sistemik Terapinin Depresyona Bakışı.....	112
Davranışçı Terapide Depresyon.....	114
Sistematik Duyarsızlaştırma	114

Özendirme ve Ödüllendirme.....	115
Bilişsel Terapide Depresyon	115
Bilişsel Tedavi Teknikleri.....	117
Başlıca Amaçlar “Şimdi ve Burada” İlkesi.....	117
Sistemik Terapiden Vaka Örnekleri	118
Örnek Vaka: Bekir ve Bedriye	118
Örnek Vaka: Necati ve Necmiye.....	118
Örnek Vaka: Hayriye ve Hayrettin.....	119
Yeme Bozuklukları.....	120
Panik Atak Bozuklukları.....	122
Kaynaklar.....	127

12. Bölüm

ETİK İLKE VE KURALLAR

Genel Etik İlkeler ve Kurallar.....	130
Yetkinlik/Yeterlilik	130
Yararlı Olmak ve Zarar Vermemek.....	130
En Yüksek Yararı Gözetmek	130
Zarar Vermekten Kaçınmak	130
Kötüye Kullanımdan Kaçınmak.....	130
Çoklu İlişkiler	131
Görevini Kötüye Kullanmaktan Kaçınma	131
Sorumluluk	132
Etik Sorumluluk.....	132
Gizliliğin Korunması Zorunluluğu.....	132
Elde Edilen Bilgilerin Gizli Tutulması.....	132
Özel Bilgilerin Eğitim vb. Amaçlar İçin Kullanımı	133
Doğru Bilgilendirme Sorumluluğu	133
Genişletilmiş Sorumluluk.....	133
Dürüstlük	134
Kendini Doğru Tanıtma.....	134
Doğru Bilgilendirme	134
Maddi Koşullar.....	134
Topluma Yönelik Bilgilendirmede Dürüstlük.....	135

Kamuya Yönelik Yayın Organlarını Kullanma.....	135
Reklam Amaçlı Açıklamalardan Kaçınmak	135
Kendi Yararına Hizmet Ortamı Oluşturmak	135
İnsan Haklarına Saygı ve Ayrımcılık Yapmama	135
Hizmet Verilenlere Saygı	135
Meslektaşlara Saygı	136
Kişisel Farkındalık	136
Uzmanlığını Kötüye Kullanmamak.....	136
Özel Alanlarla İlgili Etik Kurallar.....	136
Eğitim ile İlgili Etik Kurallar.....	136
Eğitim Programlarının Oluşturulması.....	136
Eğitim Programlarının Tanımı.....	137
Öğretimde Doğruluk Nesnellik	137
Öğrenciyi Kişisel Bilgilerini Açıklamaya Zorlamak.....	137
Öğrencinin, Süpervizyon Alanın Başarısının Değerlendirilmesi.....	137
Psikoterapi ile İlgili Etik Kurallar	138
Danışanın Psikoterapiye Bilgilendirilmiş Onamı.....	138
Çift ve Aile Psikoterapisi	138
Grup Psikoterapisi	139
Geleneksel Olmayan Psikoterapi Ortamları.....	139
Başka Bir Profesyonelden Daha Hizmet Alan Bir Kişiyi Psikoterapi Yapmak.....	140
Psikoterapinin Kesintiye Uğraması.....	140
Psikoterapinin Sonlandırılması.....	140

BASİT BİR MÜDAHALE PLANI

Temel Problem: Öfke Yönetimi	141
Konular	141
Terapötik Müdahaleler	142
Aktivite /Aile Dengesizliği	143
Davranışsal Tanımlamalar	143
Uzun Dönemli Hedefler	143
Kısa Dönemli Konular.....	144
Terapötik Müdahaleler	145
Kaynaklar.....	147
DİZİN	149

1. BÖLÜM

AİLE VE AİLE DANIŞMANLIĞINDA TEMEL KAVRAMLAR

Aile

Aile kavramının ne olduğu ve nasıl yapılanması gerektiği ile ilgili kültürden kültüre değişen bir çok farklı fikirler vardır. Avrupa kökenli Amerikalılar aileyi birbirine kan bağıyla bağlı kişilerden oluşan çekirdek aile kavramı ile tanımlarken, Afrika kökenli Amerikalılar ailenin geniş akrabalık ve topluluk ağlarının bir araya gelmesinden oluştuğunu belirtirler. Bazıları, birbirine psikolojik bağlarla bağlı uzun dönem arkadaşlıkların da aile kavramı ile açıklanabileceğini söylerler. Asyalılar ise ailenin tek bir biçimde tanımlanamayacağını kültürden kültüre farklılıklar olabileceğini belirtirler (McGoldricki Preto, Hines 1990). Amerikan nüfus bürosu (1993) aileyi; “belirli sorumlukları yüklenmiş birbirine doğum, evlilik ve sonradan dahil olma gibi sebeplerle birlikte yaşayan iki veya daha fazla kişiden oluşan grup” olarak tanımlamaktadırlar.

Aile, ortak bir fiziksel ortamı ve duygusal yaşamı paylaşan kişilerin bir araya gelmesinden çok daha fazla bir anlam ifade etmektedir. Aileler insanlığın ve ulusların gelişmesiyle birlikte yaşam içinde önemli bir role sahiptir. Aile, evrim geçirmesine rağmen orijinal bir çok fonksiyonunu hala korumaktadır. Çocuk doğurma, büyütme ve sosyalleştirme gibi rolleri sürdürmektedir. Çocukları yaşama, birer eş ya da ebeveyn gibi çeşitli roller için hazırlamanın yanında, aile üyelerinin derin ve doyurucu duygular yaşadığı bir ortamda hazırlamaktadır. Aile ortamı, aynı zamanda aile üyelerinin birbirini dinlediği, desteklediği, yakınlık duyduğu ve birbirine güven verdiği terapötik bir ortam olma özelliğini de taşımaktadır.

Ancak bu tanımlar bazı aile tiplerini göz ardı ediyormuş gibi algılanabilir. Bu tanımlarla, evlenmeden bir arada yaşayan aileler; evli ancak çocuğu olmayan aileler; boşanma ya da ölüm gibi nedenlerle evliliğın sonlanmış olduğu aileler

gibi geleneksel olamayan aile biçimlerini de içine almaktadır. Bunlar dışında, gey, lezbiyen çiftler, yakın arkadaşların oluşturduğu birliktelikler de aile olarak kabul edilmektedir. Bütün bu tanımlara göre, aile birbirine biyolojik ve psikolojik olarak bağlı; birbiriyle geçmiş, duygusal ve ekonomik bağları olan; birbirlerini aynı ev ortamının bir üyesi olarak kabul eden kişiler olarak tanımlanabilir. (Gladding,2002).

Aile Tipleri

Ailelerin farklı yaşam stilleri, yaşamı düzenleme biçimleri gibi özellikler, aile tiplerinin de farklılaşmasına neden olabilir. Birçok aile tipi olmasına rağmen, en popüler aile tipleri şunlardır:

Çekirdek (Nuclear) Aileler: Karı, koca ve onların çocuklarından oluşan aile tipidir. Çekirdek aile, çocuklarını sosyalleşebilen gençler ve kültürel gelenekleri, görenekleri, örf ve adetleri öğreterek, gençleri sosyalleştiren ve geleneksel olarak toplumsal rollere hazırlayan bir yapıdır.

Tek Ebeveynli Aileler: Bu aileler çocukların bakımı ve yetiştirilmesinden sorumlu, biyolojik ya da biyolojik bağı olmayan tek ebeveynin olduğu ailelerdir.

Yeniden Evlenen Aileler: Ebeveynlerden birinin ya da her ikisinin daha önce başlarından bir evlilik geçmiş ve önceki evliliklerinden olan çocukları ile birlikte yeni bir evlilik yapmış olan ailelerdir.

Bunların dışında farklı aile tiplerinin de varlığından söz edilebilir:

Çocuksuz Aileler: Çocuksuz bir beraberlik sürdürmeyi tercih eden veya geç yaşta evlenme ve biyolojik sebeplerden dolayı çocuk sahibi olamayan ailelerdir. Çocuksuz aileler; çocuk yetiştirme stresine girmeden, birbirleriyle daha çok zaman geçiren, işine ve sosyal yaşamına zaman ayırabilme şansı yüksek olan ailelerdir.

Gey/Lezbiyen Aileler: Aynı cinsiyetten olup, bir arada yaşayan ve çocuksuz olan ailelerdir. Çoğunlukla, yasal olarak izin verilmesi ile bu tür ailelerin kurulmasının makul karşılandığı batı ülkelerinde yaşayan aile tipleridir. Genellikle toplum baskısını üzerinde yoğunlukla hisseden aile tipleridir.

Yaşlı Aileler: 65 yaş ve üzeri kişilerin bir araya gelmesiyle oluşan ailelerdir. Bu aile tipi, emekliliğe geçiş; sağlık; dul olma; cinsel açıdan yoksunluk; yetişkin çocuklara sahip olma; büyük anne- büyük baba olma ve uzun evlilik yaşantısı geçirmiş olma gibi özellikleri taşıyan ailelerdir.

Geniş Aileler: Aynı evde yaşayan anne-baba, büyük anne ve büyükbaba ve çocukları içeren ailelerdir. Yapılan araştırmalar; ekonomik ve tıbbi gelişme ile ilgili faktörler sebebiyle 2020 yılına kadar dört kuşağı bir arada görebileceğimiz geniş ailelerin sayısının artacağından söz etmektedir.